

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Státní rozpočet ČR a Lafferova křivka

Ondřej Schüler

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Ondřej Schúler

Provoz a ekonomika

Název práce

Státní rozpočet ČR a Lafferova křivka

Název anglicky

Czech Republic State Budget and the Laffer Curve

Cíle práce

Cílem teoretické části bakalářské práce je charakteristika státního rozpočtu, popis jeho struktury, funkce a vysvětlení, jakým způsobem probíhá schvalovací proces orgánů státní správy. Práce podrobněji rozebírá členění státních příjmů a výdajů, porovnává jejich vztah a objasňuje vznik přebytku a deficitu. Důkladně se také zabývá Lafferovou křivkou, popisuje její vznik a principy jež uplatňuje na poli národohospodářské ekonomické politiky.

Cílem analytické části je podat konkrétní data týkající se výdajů a příjmů státního rozpočtu v jednotlivých letech od vzniku České republiky až do současnosti, provést jejich analýzu a hodnocení. Detailně se zabývá využitím Lafferovy křivky v praxi, kde byla použita a jaké výsledky z toho plynou.

Metodika

Teoretická část bakalářské práce bude vypracována za použití dostupných literárních pramenů, které budou důkladně prostudovány a poté zpracovány do jednotlivých bodů dle osnovy. Bude využita metoda deskripce.

Praktická část bude vypracována s použitím konkrétních statistických dat týkajících se vývoje státního rozpočtu ve sledovaném období a pro účely jejich porovnání budou zanesena do grafů a tabulek a následně analyzovány a hodnoceny.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Státní rozpočet, výdaje, příjmy, Lafferova křivka, ČR

Doporučené zdroje informací

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 9788074000065.

KALOUDA, František, J. MECH a P. POVOLNÝ. *Metody analýz výdajů státního rozpočtu*. Praha: Alfa Publishing, 2007. ISBN 80-86851-75-4

KOHOUT, Pavel, Aleš KREJDL a Jan PAVEL. *Průhledný státní rozpočet?: Kudy tečou a kam prosakují naše veřejné finance*. Praha: Transparency International, 2006. ISBN 80-903032-8-5.

MARKOVÁ, Hana a Radim BOHÁČ. *Rozpočtové právo*. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-598-8.

PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-936-4.

SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 19. vydání. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Erika Urbánková

Elektronicky schváleno dne 3. 9. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Státní rozpočet ČR a Lafferova křivka" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16.3.2015

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Erice Urbánkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Státní rozpočet ČR a Lafferova křivka

Czech Republic State Budget and the Laffer Curve

Souhrn

Státní rozpočet soustřeďuje největší část příjmů a vydává největší část výdajů a proto je nejdůležitějším článkem rozpočtové soustavy. Je to plán hospodaření státu, který se sestavuje v ročních periodách. Při jeho sestavování se vláda řídí rozpočtovými pravidly, které jsou uzákoněny a jsou pro jeho tvorbu závazné. Rozpočet každým rokem navrhuje vláda a schvaluje poslanecká sněmovna.

Státní rozpočet je odhad příjmů, které do rozpočtu plynou především formou daní, cel a poplatků a výdajů, které jsou buď dané ústavou, nebo jejichž prostřednictvím vláda realizuje svou hospodářskou politiku. Tento odhad je tvořen pomocí rozpočtů minulých let a střednědobých výhledů.

Se státním rozpočtem souvisí také Lafferova křivka, která vypovídá o optimální daňové zátěži, při které jsou příjmy rozpočtu maximalizovány.

Summary

The state budget concentrates the largest part of revenues and issues the largest part of expenses therefore it's the main part of budget system. It's an economic plan that is established periodically every year. During it's creation, government must obey budget rules that are enacted and binding. The budget is proposed by the government and approved by deputies every year.

The state budget is an estimation of revenues, which are obtained mostly through taxes, and expenses, which are either given by the constitution or used by the government to influence economic policy. The estimation is formed using the budgets of previous years and medium-term outlooks.

The state budget is also related to the Laffer Curve, which shows the optimal tax burden at which are incomes of the budget maximized.

Klíčová slova: státní rozpočet, výdaje, příjmy, struktura, vývoj, Lafferova křivka, daň

Keywords: state budget, expenses, revenues, structure, development, the Laffer curve, tax

1	Úvod.....	9
2	Cíl práce a metodika	10
2.1	Cíl práce	10
2.2	Metodika práce.....	10
3	Teoretická východiska státního rozpočtu	11
3.1	Soustava veřejných rozpočtů	11
3.1.1	Soustava veřejných rozpočtů v ČR.....	12
3.1.2	Rozpočtové zásady	13
3.1.3	Střednědobý výhled	14
3.2	Státní rozpočet.....	14
3.3	Specifika státního rozpočtu	15
3.4	Definice státního rozpočtu.....	15
3.4.1	Centralizovaný peněžní fond	15
3.4.2	Bilance státu.....	16
3.4.3	Finanční plán.....	16
3.4.4	Významný nástroj rozpočtové politiky.....	16
3.5	Obsah státního rozpočtu.....	16
3.5.1	Členění výdajů státního rozpočtu	17
3.5.2	Členění příjmů státního rozpočtu.....	20
3.6	Lafferova křivka.....	24
4	Analytická část: Vývoj státního rozpočtu České republiky	26
4.1	Vývoj příjmů a výdajů v letech 1993 - 1995	26
4.2	Vývoj příjmů a výdajů v letech 1996 - 2003	29
4.3	Vývoj příjmů a výdajů v letech 2004 - 2008	32
4.4	Vývoj příjmů a výdajů v letech 2009 – 2012.....	36
4.5	Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2013	38
4.6	Lafferova křivka v praxi	40
4.6.1	Lafferova křivka v ČR	40
4.7	Předpověď budoucího hospodářského vývoje.....	42
5	Zhodnocení výsledků	43
6	Závěr.....	45
7	Seznam použitých zdrojů	46

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 1993 – 1995, vlastní zpracování ..26	
Tabulka 2: Struktura daňových výnosů v letech 1993-1995 a jejich podíl na HDP.....27	
Tabulka 3: Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 1996 - 2003, vlastní zpracování...29	
Tabulka 4: Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR ech 2004 - 2008, vlastní úprava33	
Tabulka 5: Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2009 - 2012, vlastní úprava36	
Tabulka 6: Hlavní ukazatele hospodaření státního rozpočtu v roce 201338	

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Soustava veřejných rozpočtů ČR12	
Obrázek 2: Lafferova křivka.....25	
Obrázek 3: Lafferova křivka pro DPPO v České republice. Chyba! Záložka není definována.	

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Podíl jednotlivých daní na daňových příjmech státního rozpočtu v roce 1995.....28	
Graf 2: Rozdíl schválených výdajů po změnách a skutečných výdajů.....30	
Graf 3: Vývoj skutečných příjmů, výdajů a salda v letech 1996 - 2003.....31	
Graf 4: Podíl jednotlivých daní na daňových příjmech státního rozpočtu v roce 2008.....34	
Graf 5: Vývoj skutečných příjmů, výdajů a salda v letech 1996 - 2003.....36	
Graf 6: Měsíční vývoj příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu v roce 2013 (v mil. Kč)39	
Graf 7: Vývoj příjmů DPPO do státního rozpočtu (v mld. Kč) a sazby DPPO (v %) v letech 1993 - 201341	

1 Úvod

V systému veřejných financí je státní rozpočet základním článkem, jelikož v rámci rozpočtové soustavy přerozděluje největší část hrubého domácího produktu a soustřeďuje také největší část příjmů do státní pokladny. Jeho hlavní podstatou je redistribuce peněžních prostředků z důvodu plnění hospodářských, politických a sociálních úkolů státu.

Z ekonomického hlediska je státní rozpočet bilancí mezi příjmy a výdaji státu. Při sestavování rozpočtu na další rok se tvoří odhady výše příjmů a výdajů, které jsou po vytvoření státního závěrečného účtu porovnávány s reálnými daty. Nejvýznamnějšími složkami státních příjmů jsou daně z příjmů fyzických a právnických osob, DPH a spotřební daň.

Při sestavování příjmové stránky rozpočtu je často diskutována Lafferova křivka, pojmenovaná po americkém ekonomovi Arthuru Lafferovi. Ta vypovídá o optimálním daňovém zatížení, při kterém je podíl vybraných peněz z daní na HDP procentuálně největší. Pokud by bylo zatížení pod nebo nad optimem, podíl příjmů z daní na HDP by klesal.

V souvislosti s tím hovoříme o takzvaném přebytku či deficitu státního rozpočtu, což je přímý důsledek hospodářské situace státu a také efektivnosti a zodpovědnosti při nakládání s peněžními prostředky. Stát by měl z dlouhodobého hlediska usilovat o vyrovnaný rozpočet, což se v případě České republiky zatím neděje. Od roku 1996 až do současnosti stát hospodaří s deficitem a dochází tak k navyšování státního dluhu. Tento dluh je poté splácen emisí státních dluhopisů, díky kterým jsou získávány potřebné peněžní prostředky, ale kvůli kterým se také zvyšuje úrok, který je nutné každý rok splácet.

Deficit státního rozpočtu je charakterizován jako převyšování celkových výdajů nad celkovými příjmy a může vznikat z mnoha různých důvodů, které vláda nemůže ovlivnit, jako jsou například živelné pohromy, ale ve většině případů se jedná o důvody, jež ovlivnit lze jako například nezodpovědné hospodaření, lobby a korupce.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem teoretické části bakalářské práce je charakteristika státního rozpočtu, popis jeho struktury, funkce a vysvětlení, jakým způsobem probíhá schvalovací proces orgánů státní správy. Práce podrobněji rozebírá členění státních příjmů a výdajů, porovnává jejich vztah a objasňuje vznik přebytku a deficitu. Důkladně se také zabývá Lafferovou křivkou, popisuje její vznik a principy, jež uplatňuje na poli národohospodářské ekonomické politiky.

Cílem analytické části je podat konkrétní data týkající se výdajů a příjmů státního rozpočtu v jednotlivých letech od vzniku České republiky až do současnosti, provést jejich analýzu a hodnocení. Detailně se zabývá využitím Lafferovy křivky v praxi, kde byla použita a jaké výsledky z toho plynou. Účel analýzy je také vytvoření predikce vývoje státního rozpočtu v příštích letech a určit okolnosti, jež ovlivňují změny výdajů nejvíce.

2.2 Metodika práce

Teoretická část bakalářské práce bude vypracována za použití dostupných literárních pramenů, které budou důkladně prostudovány a poté zpracovány do jednotlivých bodů dle osnovy.

Praktická část bude vypracována s použitím konkrétních statistických dat týkajících se vývoje státního rozpočtu ve sledovaném období a pro účely jejich porovnání budou zanesena do grafů a tabulek a následně analyzována a hodnocena.

3 Teoretická východiska státního rozpočtu

3.1 Soustava veřejných rozpočtů

Pro správné definování státního rozpočtu je nejprve potřeba vysvětlit pojem soustavy veřejných rozpočtů, který je s ním velmi úzce spjat.

Soustava veřejných rozpočtů, nejdůležitější část rozpočtové soustavy v každém státě, je dělena na jednotlivé úrovně v závislosti na státopravním uspořádání v zemi. Veřejný rozpočet je zároveň velmi důležitým nástrojem státu, případně subjektu územní samosprávy, díky němuž praktikují hospodářskou politiku. Plní také potřeby veřejného sektoru a zajišťuje funkce státu a jednotlivých článků územní samosprávy.¹

V užším pojetí se rozpočtová soustava skládá z několika složek, mezi něž patří státní rozpočet, rozpočty územních samosprávných celků, státních fondů a rozpočty nadnárodních celků. *„V širším pojetí rozpočtová soustava obsahuje také strukturu rozpočtových orgánů a institucí obhospodařující rozpočtové peněžní fondy, rozpočtová pravidla a orgány řízení správy a kontroly veřejných financí“*²

Do soustavy veřejných rozpočtů zahrnujeme:

- 1) Nadnárodní rozpočet
- 2) Státní rozpočet
- 3) Rozpočty území samosprávy
- 4) Rozpočty veřejných podniků a veřejnoprávních neziskových organizací

Ve většině zemí jsou součástí rozpočtové soustavy také mimorozpočtové fondy. Tyto fondy omezují využití peněžních prostředků na předem stanovené potřeby. Jsou tvořeny zákonem a mohou se využívat pouze účelově.

¹ Peková J. Veřejné finance – úvod do problematiky, str. 98

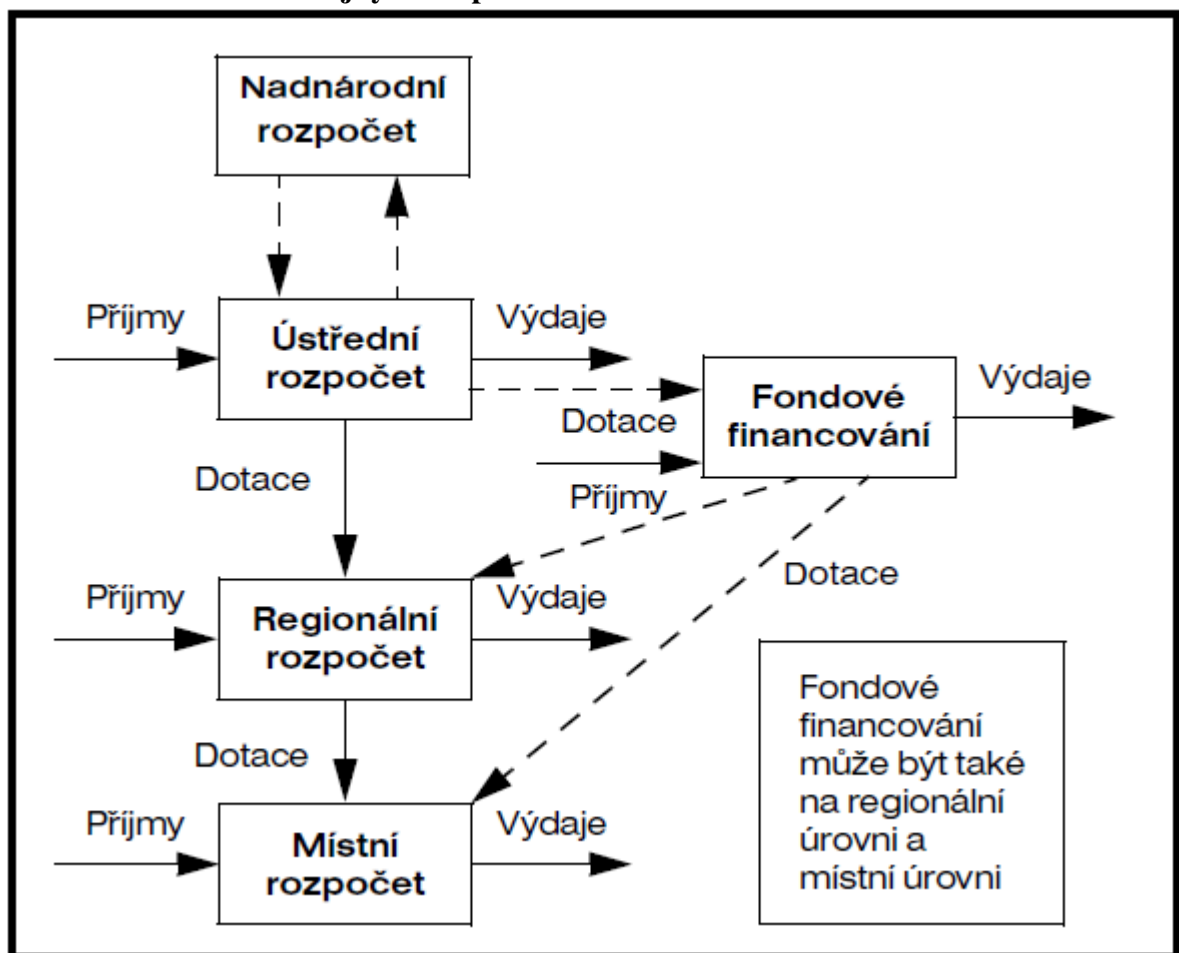
² Selešovský, J.; Jahoda, R. Veřejné finance v ČR a EU, str. 15

Do soustavy mimorozpočtových fondů zahrnujeme:

- 1) Státní mimorozpočtové fondy
- 2) Fond zdravotního pojištění
- 3) Fond sociálního zabezpečení
- 4) Účelové fondy obcí
- 5) Svěřenecké fondy

3.1.1 Soustava veřejných rozpočtů v ČR

Obrázek 1 Soustava veřejných rozpočtů ČR

Zdroj: Selešovský, J.; Jahoda, R. Veřejné finance v ČR a EU

V České republice se rozpočtová soustava skládá ze státního rozpočtu a rozpočtu územně samosprávních celků, čili rozpočty krajů jako vyšších územně samosprávních celků a obcí. Všechny tyto složky jsou v současné době podmíněny transformací veřejné správy a jejímu postupovými fázemi. Do soustavy rovněž patří příspěvkové organizace, které jsou zakládány jednotlivými stupni veřejné správy a v podstatě tvoří podnikovou strukturu veřejné ekonomiky.³

Do mimorozpočtové fondů řadíme státní mimorozpočtové fondy (v ČR např. Státní fond kultury), fond zdravotního pojištění (v ČR rozpočtu zdravotních pojišťoven), fond sociálního zabezpečení (v ČR povinné příspěvky na sociální zabezpečení), účelové fondy obcí nebo vyšších stupňů územní samosprávy a svěřenecké fondy.⁴

„Každý rozpočet má svoji relativní samostatnost, která je dána dispozicí vlastní příjmové základny. Mezi jednotlivými rozpočty však existují vazby v podobě přesunů prostředků. Jedná se obvykle o přesuny z rozpočtů vyšší úrovně vertikály do nižšího rozpočtu.“⁵

Do rozpočtové soustavy se řadí také rozpočtová pravidla, která konkretizují rozpočtové zásady, stanovují pravidla pro nakládání s prostředky státního rozpočtu, rozpočtů územních samosprávních celků a rozpočtových organizací veřejného sektoru. Obsahují kompetence a úkoly jednotlivých orgánů, upravují daňové určení a v neposlední řadě obsahují sankční normy a jiná opatření.⁶

3.1.2 Rozpočtové zásady

„Rozpočtová pravidla vycházejí z obecných teoretických zásad. Tyto zásady původně vznikly na základě dlouhodobých historických zkušeností s tvorbou státních rozpočtů.“

Zkušenosti získané empirickým zkoumáním byly později zobecněny teorií. Dodnes jsou platné jak na úrovni ústředních rozpočtů, tak na úrovni nižších stupňů samosprávy.

V odborné literatuře se názvy zásad i jejich počet často liší, podstata a obsah však zůstávají

³ Selešovský, J.; Jahoda, R. Veřejné finance v ČR a EU., str. 16

⁴ Peková J. Veřejné finance – úvod do problematiky, str. 116

⁵ Selešovský, J.; Jahoda, R. Veřejné finance v ČR a EU., str. 16

⁶ Selešovský, J.; Jahoda, R. Veřejné finance v ČR a EU., str. 16

nezměněny. Zásady stále procházejí dynamickým vývojem, neustále se posouvá jejich aplikace a interpretace a proto by neměly být chápány jako doslovné tvrzení.⁷

- Zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu
- Zásada reálnosti a pravdivosti
- Zásada úplnosti a jednotnosti rozpočtu
- Zásada dlouhodobé vyrovnanosti
- Zásada transparentnosti a publicity

3.1.3 Střednědobý výhled

Je to nástroj, který nebyl ještě do nedávna v rozpočtovém hospodaření znám. Pro některé investiční činnosti je období rozpočtového roku příliš krátké, a proto byl střednědobý výhled zaveden. Dle zákona se sestavuje vždy na období dvou let následující po roce, na který je rozpočet předkládán. Rozpočtový výhled zpracovává ministerstvo financí ve spolupráci se správci s obcí, krajů a státních fondů.

Střednědobý výhled obsahuje očekávané příjmy a odhadované výdaje státního rozpočtu v následujících letech a jeho součástí je také analýza všech splatných závazků státu a předpokládaný způsob jejich financování. Z tohoto výhledu se vychází při sestavování státního rozpočtu.⁸

3.2 Státní rozpočet

„V nejširším pojetí můžeme státní rozpočet chápat jako produkt historického vývoje společnosti a její ekonomiky a charakterizovat jej jako zásadní funkci, tj. jako dokument schválený nejvyšším orgánem státu, zákonodárným sborem, a stanovící předpokládané příjmy a výdaje státu na jedno roční období.“⁹

Státní rozpočet je nejvýznamnějším veřejným rozpočtem, protože soustřeďuje největší část příjmů (cca 80%) a také protože v něm skrz rozpočtovou soustavu dochází k přerozdělování velké části hrubého domácího produktu (redistribuční funkce). Je to

⁷ Selešovský, J.; Jahoda, R. Veřejné finance v ČR a EU., str. 16

⁸ Selešovský, J.; Jahoda, R. Veřejné finance v ČR a EU., str. 21

⁹ Bakeš, M a kol. Finanční právo., str. 76.

nejdůležitější finanční a politický nástroj, který používá vláda v hospodaření státu k financování státních netržních činností (alokační funkce). Je to také nejvýznamnější nástroj stabilizační politiky, díky němuž vláda ovlivňuje agregátní poptávku a zaměstnanost.¹⁰

3.3 Specifika státního rozpočtu

Státní rozpočet je každoročně sestavován podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů a nabývá podobu zákona. Pokud není schválen, hospodaří se podle tzv. rozpočtového provizoria. V jednotlivých zemích se hospodaří podle rozpočtového provizoria různě – podle vládního návrhu, podle skutečnosti daného období v minulém roce nebo podle příjmů a výdajů státního rozpočtu, který byl schválen na předchozí období (v ČR do výše 1/12 rozpočtu za každý měsíc rozpočtového provizoria).

Státní rozpočet vede centrální banka a jejím úkolem je zprostředkovat pohyb peněz mezi státním rozpočtem a jednotlivými účty.

Za plnění státního rozpočtu odpovídá ministerstvo financí, které dává průběžnou zprávu o plnění.

Obsahuje očekávané příjmy a výdaje a vztahy k rozpočtům územních samosprávních celků a mimorozpočtových fondů.¹¹

3.4 Definice státního rozpočtu¹²

Státní rozpočet lze chápat několika způsoby, proto zde uvedu čtyři definice.

3.4.1 Centralizovaný peněžní fond

Je nejdůležitějším fondem v rozpočtové soustavě, poněvadž soustřeďuje rozhodující část finančních prostředků rozpočtové soustavy a o jeho příjmy plyne rozhodující část daňových výnosů

¹⁰ Tomášková, E. Veřejné finance., str. 40

¹¹ Tomášková, E. Veřejné finance., str. 41

¹² Zpracováno podle:

Peková J. Veřejné finance – úvod do problematiky, str. 124-127

3.4.2 Bilance státu

Důležité je rozpočtové saldo, které říká, do jaké míry kryjí příjmy výdaje. Význam má zejména výše státního deficitu, způsoby jeho krytí a dopady deficitu na růst veřejného dluhu.

3.4.3 Finanční plán

Státní rozpočet by měl být závazným finančním plánem, protože nabývá formy rozpočtového zákona. Do jaké míry se tento závazný finanční plán podaří splnit, rozhoduje množství informací, jimiž disponuje ministerstvo financí

3.4.4 Významný nástroj rozpočtové politiky

cílem by měl být vyrovnaný rozpočet, ale od 30. let 20. století je využíván státní rozpočet jako nástroj fiskální politiky. Záměrně se tak využívá pro stabilizaci ekonomiky stimulací agregátní poptávky a hospodářského růstu.

3.5 Obsah státního rozpočtu

„V nejobecnějším pojetí státního rozpočtu jsou jeho obsahem veškeré příjmy a výdaje, jakož i vazby na rozpočty ostatní. Těmito vazbami jsou finanční vztahy v podobě dotací, návratných finančních výpomocí a naopak odvodů.“¹³

Výdaje jsou z hlediska rozpočtové politiky primární, jelikož vláda musí občany nejdříve přesvědčit o jejich potřebnosti a důležitosti. Současně se ovšem musí vycházet z minima příjmů tak, aby byly schopné zabezpečit nejnnutnější potřeby státu. Příjmy jsou vždy jen vyjádřením určitého očekávání, založeného na ekonomických pravidlech a právních normách. Realizace příjmové stránky rozpočtu proto nemusí vždy odpovídat prognózám a v průběhu roku často dochází k její upravování v závislosti na ekonomické situaci daného státu.¹⁴

¹³ Bakeš, M a kol. Finanční právo., str. 108-109

¹⁴ Bakeš, M a kol. Finanční právo., str. 108-109

3.5.1 Členění výdajů státního rozpočtu

Výdaje se dělí z časového hlediska na:

Běžné výdaje objemové převyšují kapitálové výdaje. Mají setrvačný charakter, i když jejich výše může být a většinou i je nestejná. Financují se z nich každoroční potřeby státu, mají spotřební charakter.

Kapitálové výdaje jsou výdaje investiční charakteru do stálých aktiv. Jsou vynakládány na vybrané investiční projekty a na splácení investičních půjček.

Členění výdajů státního rozpočtu z hlediska návratnosti:

Návratné výdaje jsou půjčky jiným subjektům, které musí být opět splaceny do státní kasy. Může se jednat např. o půjčky podnikům či jiným státům nebo peněžité vklady do cenných papírů.

Nenávratné výdaje tvoří největší část celkových výdajů. Jsou to zejména peněžní transfery obyvatelstvu v podobě sociálních dávek, firmám v podobě dotací a také výdaje na nákup nových a správu stávajících veřejných statků.

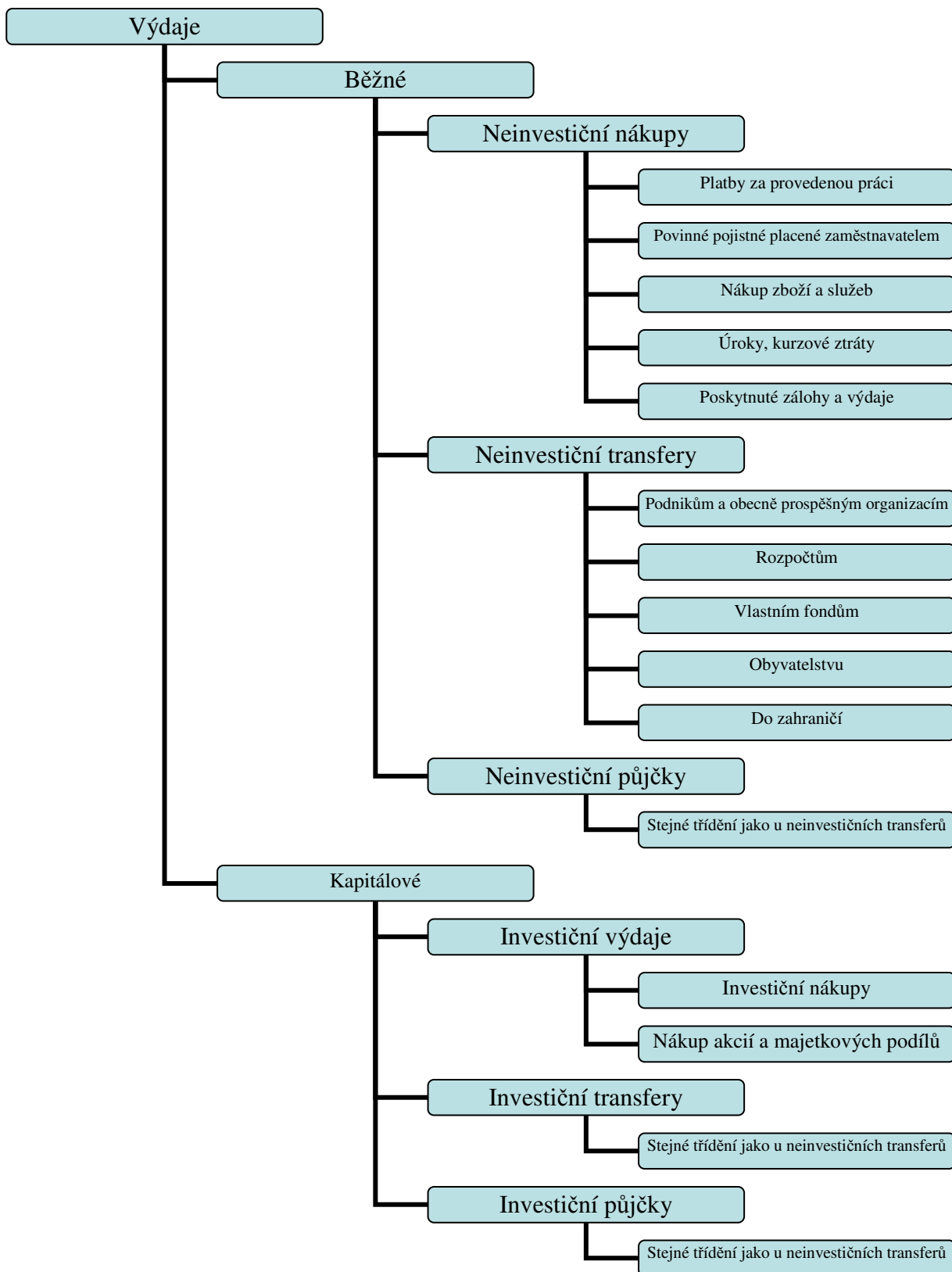
Členění výdajů státního rozpočtu z hlediska závaznosti:

Mandatorní výdaje mají dlouhodobý charakter a stát je povinen je hradit. Jsou to výdaje dané zákonem a nemohou být změněny bez změny zákona. Jedná se např. o sociální dávky, podpora v nezaměstnanosti atd.

Kvazimandatorní výdaje jsou dané jinými právními normami nebo vyplývají ze smluvních závazků. Jde např. o platy státních zaměstnanců, zahraniční výpomoc vyplývající z členství v mezinárodních organizacích apod.

Fakultativní výdaje jsou nepovinné a vláda s parlamentem je mohou měnit. Např. dotace.

¹⁵ Schéma výdajů státního rozpočtu podle druhového třídění

¹⁵ Kinšt, J. Rozpočtová skladba v roce 2004. Strukturální politika EU a praktické příklady. Publikace pro pracovníky obcí, krajů a jejich organizačních složek, str. 25

Členění z hlediska způsobů a důsledků alokace veřejných výdajů:

Alokační výdaje slouží k zabezpečování veřejných statků a na nákup zboží a služeb.

Redistribuční výdaje jsou především v podobě peněžních transferů různým subjektům, jejich prostřednictvím se zmírňují majetkové rozdíly mezi jednotlivci, ale i celými územními celky. Jsou to například sociální dávky, dotace a příspěvky.

Stabilizační výdaje jsou realizovány s cílem ovlivňovat agregátní poptávku a zaměstnanost. Může se tak dít bezprostředně prostřednictvím nákupu zboží a služeb pro veřejný sektor nebo zprostředkovaně prostřednictvím transferů obyvatelstvu.

Podle zákona č. 218/2000 Sb., rozpočtová pravidla jsou ze státního rozpočtu hrazeny:

- Výdaje na činnost organizačních složek státu a příspěvky a dotace na provoz a úhradu programů a akcí příspěvkovým organizacím
- Výdaje na dávky důchodového pojištění, dávky nemocenského pojištění a ostatní dávky sociálního zabezpečení a sociální pomoci
- Dotace a návratné finanční výpomoci územním samosprávním celkům na jinou než podnikatelskou činnost
- Dotace a návratné finanční výpomoci právnickým a fyzickým osobám na podnikatelskou činnost
- Dotace státním fondům, občanským sdružením a příspěvky politickým stranám
- Dotace právnickým osobám založených ke speciálním účelům
- Dotace fyzickým osobám, které vyvíjejí speciální činnost
- Peněžité vklady státu do akciových společností a nákup cenných papírů

- Peněžní dary plynoucí do zahraničí
- Úhrada závazků ze státních záruk
- Vklady a příspěvky mezinárodním organizacím a plnění závazků k Evropským společenstvím
- Výdaje související s dluhovou službou a další výdaje

3.5.2 Členění příjmů státního rozpočtu

Příjmy lze stejně jako výdaje dále utřídit z několika různých hledisek.

Členění příjmů z hlediska návratnosti:

Návratné příjmy „souvisí s pojetím rozpočtu jako účetní bilance, kterou je nutné v případě potřeby vyrovnat návratnými finančními prostředky.“¹⁶ To se děje, pokud nejsou k dispozici nenávratné příjmy v dostatečném objemu.

Nenávratné příjmy plynou do veřejného rozpočtu nebo mimorozpočtových fondů od různých subjektů. Typickými zástupci těchto příjmů jsou daně, dávky, poplatky, příjmy z pronájmu či prodeje státního majetku apod.

Členění příjmů z časového hlediska:

Běžné příjmy jsou svým charakterem určeny k financování opakujících se výdajů a každoročně se opakují, byť mohou mít různou výši. Představují více jak polovinu příjmů do státního rozpočtu a proto velká část těchto příjmů kryje mandatorní výdaje státu. Tyto příjmy se dále dělí na **daňové** a **nedaňové**.

¹⁶Peková J. Veřejné finance – úvod do problematiky, str. 297

Do **daňových příjmů** řadíme daň z příjmu, darovací daň, dědickou daň, daň z převodu nemovitostí apod.

Nedaňové příjmy jsou různé poplatky, příjmy z pronájmu majetku, dary, krátkodobé úvěry a půjčky, případně sankce. Od 1.1.2012 jsou součástí nedaňových příjmů také cla, která se dříve řadila do daňových příjmů.

Kapitálové příjmy jsou naopak od běžných příjmů jednorázové, neopakují se a mají nedaňový charakter. Jsou to příjmy z prodeje státního a obecního nemovitého majetku, dary na financování investic, investiční dotace rozpočtům územní samosprávy (nenávratné), případně příjmy z emise střednědobých a dlouhodobých cenných papírů (návrtné).

Členění příjmů dle stupně dobrovolnosti:

Obligatorní příjmy jsou povinné, zákonem ustanovené. Jsou to především daňové příjmy a poplatky za úkony veřejné správy.

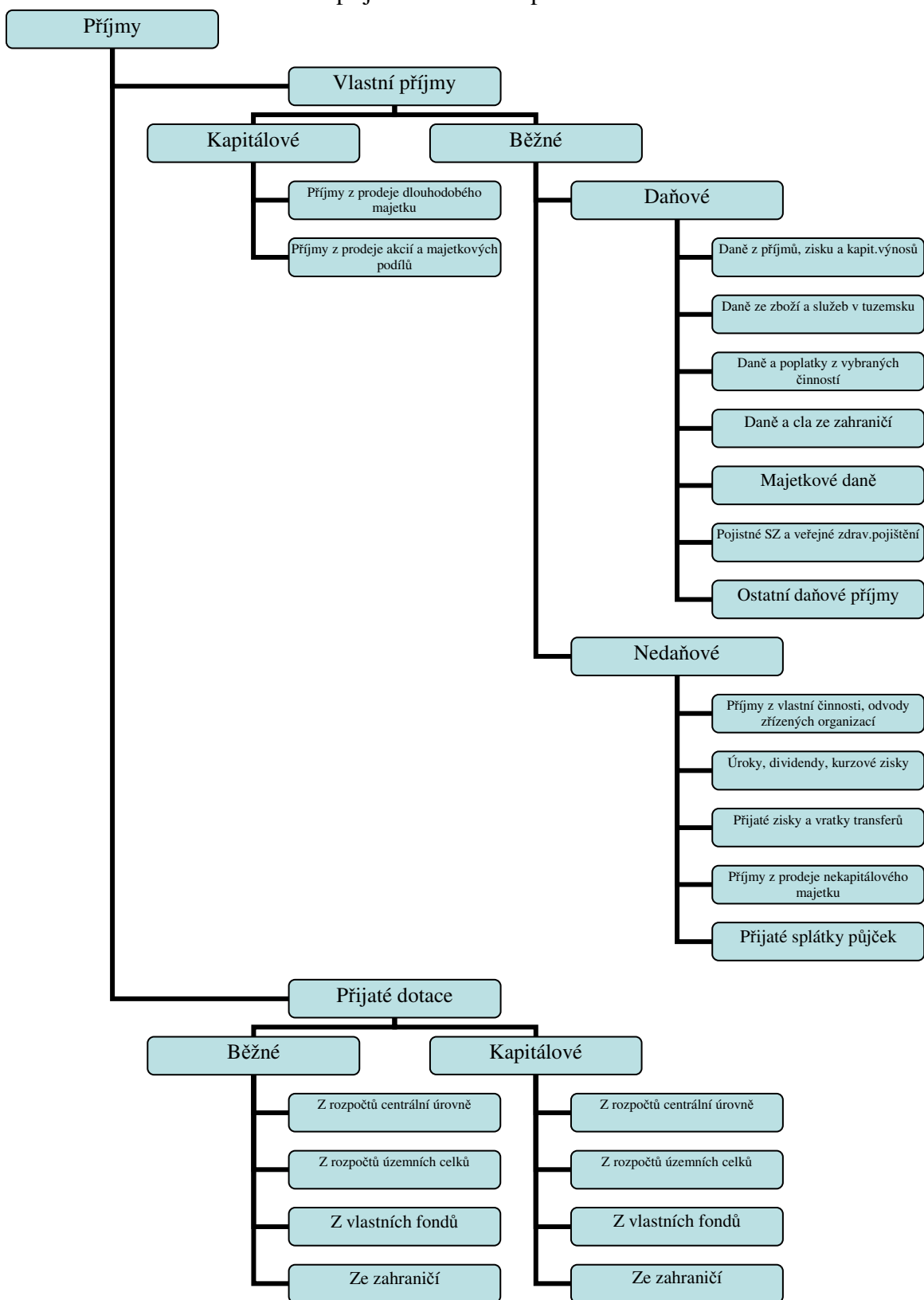
Fakultativní příjmy povinné nejsou, závisí na rozhodnutí státu zda-li je zavede. Jsou to např. užívatelské poplatky.

Členění příjmů z hlediska rozpočtových analýz a rozpočtového plánování:

Plánovatelné příjmy jsou předvídatelné v rozpočtovém výhledu.

Neplánovatelné příjmy jsou nahodilé, v rozpočtové bilanci je obtížné s nimi počítat.

¹⁷Schéma druhového třídění příjmů státního rozpočtu

¹⁷ Kinšt, J. Rozpočtová skladba v roce 2004. Strukturální politika EU a praktické příklady. Publikace pro pracovníky obcí, krajů a jejich organizačních složek, str. 23

Podle Zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech příjmy státního rozpočtu tvoří:

- výnosy daní včetně příslušenství
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na úrazové pojištění včetně penále
- výnosy z podílu na clech, který je podle práva Evropské unie^{5a)} ponechán členským státům na úhradu nákladů spojených s jejich výběrem a výnosy ze sankcí a úhrad exekučních nákladů v celním řízení
- příjmy z činnosti organizačních složek státu a odvody příspěvkových organizací,
- odvod zbývajícího zisku České národní banky
- sankce za porušení rozpočtové kázně
- správní a soudní poplatky
- úhrady spojené s realizací státních záruk
- příjmy z prodeje a nájmu majetku České republiky, se kterým hospodaří organizační složka státu, a příjmy z prodeje nemovitého majetku České republiky, se kterým hospodaří příspěvkové organizace; to neplatí pro příjmy z prodeje majetku České republiky nabytého darem a děděním [§ 48 odst. 2 písm. c)] a majetku České republiky, se kterým je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany [§ 48 odst. 2 písm. d)]
- splátky návratných finančních výpomocí poskytnutých ze státního rozpočtu,
- peněžní dary poskytnuté organizačním složkám státu použité v běžném rozpočtovém roce,
- výnosy z majetkových účastí státu,
- výnosy z cenných papírů, jejichž nákup byl realizován z prostředků státního rozpočtu,

- penále za neoprávněně použité nebo zadržené prostředky poskytnuté z Národního fondu,
- prostředky, které byly připsány nebo odvedeny na účty Národního fondu a nemohou být zařazeny mezi prostředky uvedené v § 37 odst. 1,
- prostředky získané od Národního fondu za prostředky vydané ze státního rozpočtu podle § 38,
- pokuty,
- další příjmy stanovené tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem.

3.6 Lafferova křivka

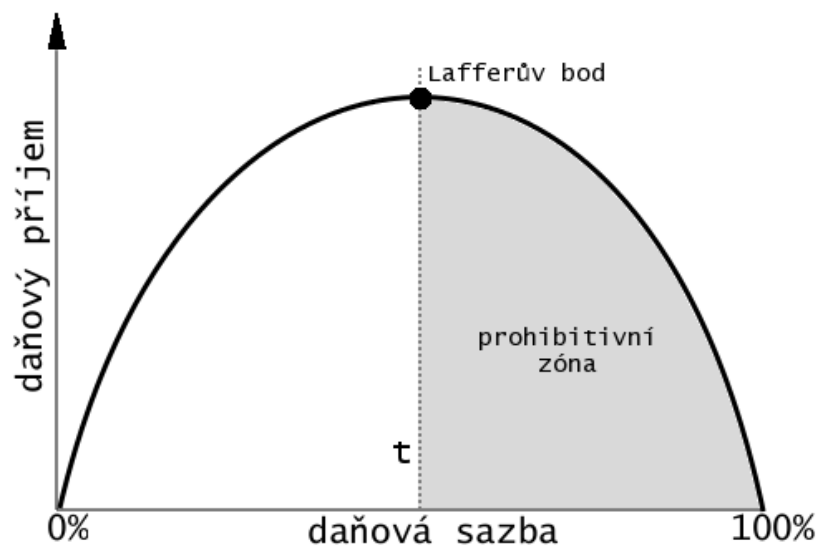
Lafferova křivka je pojmenovaná po americkém ekonomovi Arthuru Lafferovi. Zobrazuje závislost celkového objemu vybraných daní na míře zdanění (daňové sazbě).

Lafferova křivka je koncept, který říká, že existuje optimální bod, při kterém stát maximalizuje daňový výnos. Zachycuje elasticitu zdanitelného příjmu, což znamená, že jak příliš nízké, tak příliš vysoké zdanění přinese do státní pokladny menší než maximální možný daňový příjem.

Křivka do takzvaného Lafferova bodu degresivně narůstá a poté začíná klesat (viz obrázek 2). To poukazuje na fakt, že maximální míra zdanění neznamená maximální příjem do státní kasy. Při nulovém zdanění je efekt zřejmý, naopak pokud je míra zdanění příliš vysoká, subjekty odvádějící daně jsou demotivovány od zvyšování výkonu, práce, úspor apod., případně jsou motivovány k tomu, aby své působiště přesunuli do jiného státu, kde je daňová sazba příznivější, což se projeví v poklesu daňových příjmů. Jde také o to, že dvě různé míry zdanění vedou ke stejným daňovým příjmům a stát by tedy nikdy neměl dosáhnout daňového zatížení, které by sahalo do prohibitivní zóny.¹⁸

¹⁸ Lafferova křivka. Středoevropské centrum pro finance a management, str. 1

Obrázek 2: Lafferova křivka

Lafferova křivka

Zdroj: Lafferova křivka. Středoevropské centrum pro finance a management

4 Analytická část: Vývoj státního rozpočtu České republiky

V předešlé kapitole jsem uvedl teoretická východiska státního rozpočtu, jaká je jeho struktura z čeho se skládají příjmy a výdaje a k čemu vlastně státní rozpočet slouží. V následující kapitole se zaměřím na konkrétní statistiky a pomocí tabulek srovnám vývoj příjmů a výdajů od založení České republiky až po současnost.

Podrobněji se budu věnovat vývoji hospodaření státního rozpočtu v roce 2013 a nakonec se budu věnovat státnímu deficitu, vývoji HDP a pokusím se zhodnotit budoucí vývoj.

4.1 Vývoj příjmů a výdajů v letech 1993 - 1995

V tomto období dochází k samotnému vzniku České republiky a tak se veřejné finance nacházely v neobvyklé situaci. Byla zavedena nová daňová soustava, která byla z velké části převzata z modelů vyspělých ekonomik, vzniká česká koruna, sociální politika se začíná měnit, dokončuje se malá privatizace a stát se snaží stimulovat rozvoj soukromého sektoru.

Toto období jsem si vymezil záměrně, protože se jedná o jedinou etapu v historii České republiky, kdy došlo k hospodaření s přebytkem a nikoli deficitem.

Tabulka 1: Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 1993 – 1995, vlastní zpracování

Příjmy a výdaje SR v mld. Kč		Rozpočet			Skutečnost		
		1993	1994	1995	1993	1994	1995
Příjmy	Celkové příjmy	354,04	385,33	446,26	358,00	390,51	439,97
	Daňové	232,10	237,30	254,90	224,61	230,14	255,38
	Pojistné na soc. zabezp.	100,53	120,09	156,57	108,97	129,99	154,32
	Nedaňové	21,41	27,94	34,79	24,42	30,38	30,27
Výdaje	Celkové výdaje	354,04	385,33	436,96	356,92	380,06	432,74
	Běžné	300,91	322,91	358,92	303,57	317,46	355,34
	Kapitálové	25,80	33,17	44,76	26,32	33,35	44,12
	Dotace do místních rozp.	27,33	29,25	33,28	27,03	29,25	33,28
	Saldo	0,00	0,00	9,30	1,08	10,45	7,23

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR v letech 1993 – 1995, vlastní výpočty

Z Tabulky 1 je vidět, že v tomto období hospodařila Česká republika s přebytkovým rozpočtem. V roce 1993 se nenaplnily obavy z přechodu na nový daňový systém, kdy došlo k poklesu daňového zatížení u podnikatelských subjektů, které kleslo z 10,3% HDP na 7,6%. Celkové příjmy státního rozpočtu dosáhly 358 mld. Kč, což bylo oproti plánovaným 354,04 mld. Kč velmi dobrý výsledek, plnění dosáhlo 104,6%. Celkové výdaje dosáhly 356,92 mld. Kč oproti plánovaným 354,04, plnění tedy dosahovalo 104,3%. Saldo státního rozpočtu bylo 1,08 mld. Kč v přebytku, což bylo na poměry transformující se ekonomiky výjimečný jev.

V roce 1994 pokračovala ekonomická transformace a stimulace ekonomického růstu. Nadále byly snižovány daně z příjmů jak u fyzických (z 47% na 44%) tak právnických osob (z 45% na 42%). Oproti tomu se zvedly sazby nepřímých daní u alkoholu, cigaret, benzínu a vína. Celkové příjmy státního rozpočtu dosáhly 390,51 mld. Kč, což bylo oproti původně předpokládaným 385,33 mld. Kč plnění na 101,3%. Výdaje v tomto roce činily 380,06 mld. Kč, tedy 98,6% původně plánovaného rozpočtu. To znamenalo opět kladnou bilanci a přebytek 10,45 mld. Kč, který vznikl jak překročením rozpočtových příjmů, tak úsporou výdajů.

Rok 1995 byl pro Českou republiku z hlediska hospodářského růstu velmi úspěšný a do značné míry předčil prognózy. Nejen, že stát pokračoval v stimulaci hospodářského růstu dalším snižováním daní, ale zaměřil se také na stabilitu ekonomického prostředí posilováním výdajů ve formě investic do infrastruktury. Dál se také měnil podíl v příjmech přímých a nepřímých daní, kdy nepřímé daně tvoří na úkor přímých daní stále větší část celkových příjmů. Celkové příjmy státního rozpočtu byly ve výši 439,97 mld. Kč a v porovnání s původně schváleným rozpočtem stát dosáhl 98,6% plnění. Celkové výdaje činily 432,74 mld. Kč a oproti původně schváleným byly naplněny na 99%. Státní rozpočet tak vykázal přebytek 7,2 mld. Kč.

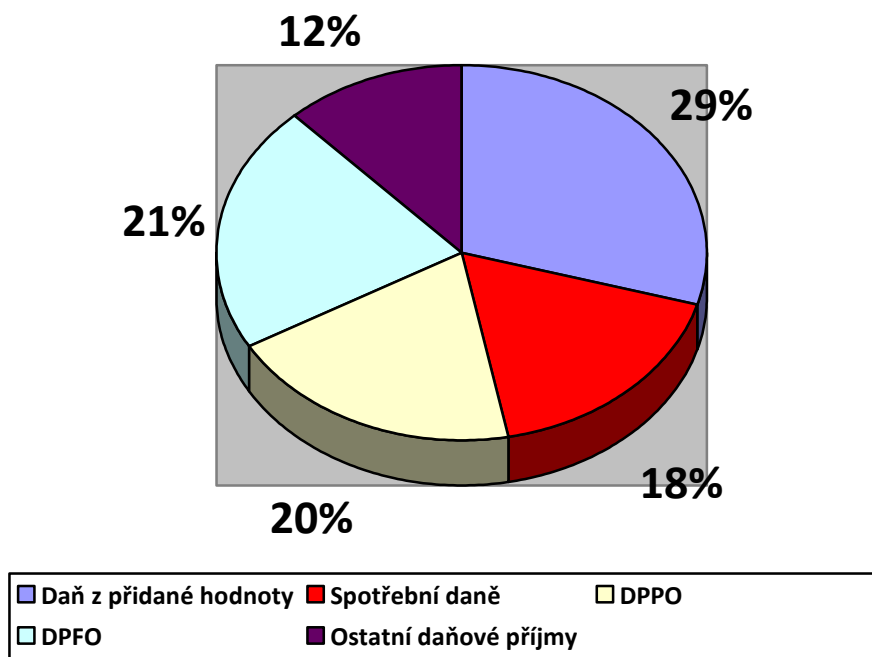
Tabulka 2: Struktura daňových výnosů v letech 1993-1995 a jejich podíl na HDP

Daňové příjmy v mld. Kč, v %	1993		1994		1995	
	výnos	podíl na HDP	výnos	podíl na HDP	výnos	podíl na HDP
Daňové příjmy celkem	266,55	29,30	290,28	28,00	322,92	26,60

daň z přidané hodnoty	77,10	8,50	85,85	8,30	94,80	7,80
spotřební daně	39,98	4,40	46,36	4,50	56,65	4,70
daň z příjmu právnickým osob	70,88	7,80	64,44	6,20	64,19	5,30
daň z příjmu fyzických osob	29,71	3,30	54,52	5,30	68,59	5,70
daň z nemovitosti	3,02	0,30	3,81	0,40	3,80	0,30
majetkové daně	0,79	0,10	2,09	0,20	3,22	0,30
silniční daň	4,34	0,50	4,15	0,40	3,93	0,30
clo	15,17	1,70	17,36	1,70	17,41	1,40
poplatky za užívání dálnic	-	-	-	-	0,90	0,10
ostatní daně a poplatky	25,56	2,80	11,70	1,10	9,43	0,80

Zdroj: Statistické ročenky ČR, Český statistický úřad, 1993-1995, vlastní úprava

Graf 1: Podíl jednotlivých daní na daňových příjmech státního rozpočtu v roce 1995

Zdroj: Statistická ročenky ČR, Český statistický úřad, 1995, vlastní úprava

Celkově lze tuto etapu českých dějin hodnotit z ekonomického hlediska velice pozitivně. Příjmy a výdaje se rozpočtovaly ve stejné výši a vyrovnaný rozpočet byl považován za jakýsi ideál, který je nutno dodržovat. Díky příznivé ekonomické situaci se

dařilo transformovat českou ekonomiku do tržního modelu hospodářství a pro mnohé jiné transformující se země bylo Česko v té době příkladem – jako jediné totiž dostalo na konci roku 1995 ratingové hodnocení A v úvěrové důvěryhodnosti.

4.2 Vývoj příjmů a výdajů v letech 1996 - 2003

Tabulka 3: Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 1996 - 2003, vlastní zpracování

Příjmy SR v mld. Kč		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Rozpočet	schválený	497,6	549,1	536,6	574,1	592,2	636,2	690,4	684,1
	po změnách	495,5	519,6	547,2	581,8	601,5	636	694,8	686,1
Skutečnost	skutečnost	482,8	509	537,4	567,3	586,2	626,2	705	699,7
	Plnění rozpočtu po změnách v %	97,4	98	98,2	97,5	97,5	98,5	101,5	102
Výdaje SR v mld. Kč		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Rozpočet	schválený	497,6	549,1	536,6	605,1	627,3	685,2	736,6	795,4
	po změnách	495,5	519,6	547,2	612,8	636,7	720	756,1	818
Skutečnost	skutečnost	484,4	524,7	566,7	596,9	632,3	693,9	750,7	808,7
	Plnění rozpočtu po změnách v %	97,8	101	103,6	97,4	99,3	96,4	99,3	98,9
	Saldo	-1,6	-15,7	-29,3	-29,6	-46,1	-67,7	-45,7	-109

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR v letech 1996 – 2003, vlastní výpočty

Od roku 1996 byla změněna skladba příjmů státního rozpočtu novelou zákona 576/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech a také novelou zákona 148/1995 Sb., o spotřebních daních.

Toto období je charakterizováno postupným snižováním tempa růstu ekonomiky a přechodem veřejných financí do deficitu, především na úrovni státního rozpočtu a místních rozpočtů. Nejdříve se dařilo nepříznivý vývoj rozpočtů držet pod kontrolou, ale v období recese ekonomiky, která započala rokem 1997, nastalo dlouhé období rozpočtových deficitů, které trvá až dodnes.

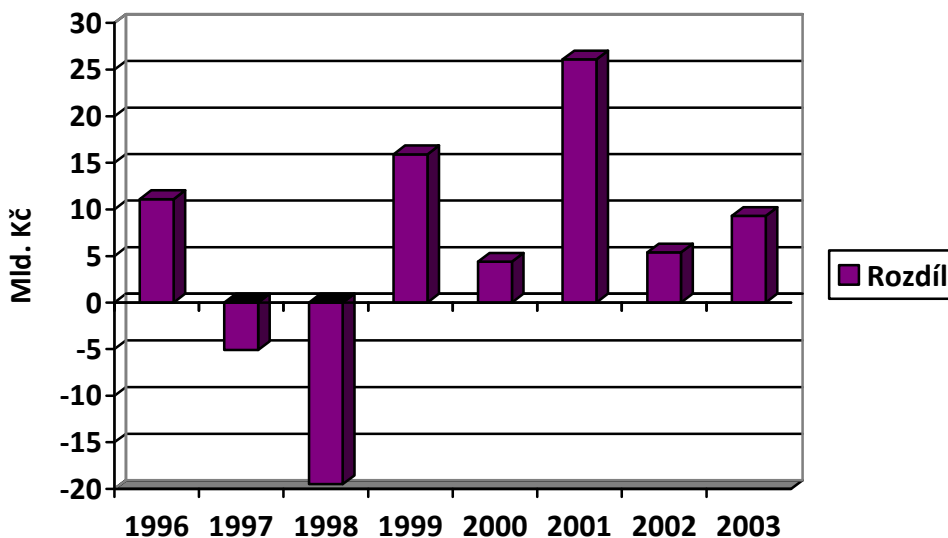
V roce 1996 dosáhly celkové příjmy 482,8 mld. Kč a ve srovnání s rokem 1995 tak došlo k nárůstu o 42,8 mld. Kč. Opět došlo ke zvětšení podílu nepřímých daní a to na 67%. Rozpočet byl splněn na 97,4%. Celkové výdaje se vyšplhaly na 484,4 mld. Kč a rozpočet

byl splněn na 97,8%. Při sestavování rozpočtu vláda počítala s lepším hospodářským výsledkem a tak musela v průběhu roku rozpočet snížit o 2,1 mld. Kč. Pozitivní bylo, že se nekrátily jenom příjmy, ale také výdaje a díky tomu byl deficit státního rozpočtu pouze 1,6 mld. Kč.

Rok 1997 znamenal určitý zlom, nastalo totiž období hospodářské recese. S tím vláda nepočítala a tak musela v průběhu roku rozpočet opět upravovat, tentokrát se snížil již o 29,5 mld. Kč, což bylo o 5,4% méně, než původně navrhovaný rozpočet. K této změně opět došlo jak na příjmové tak výdajové stránce. Celkové příjmy nakonec činily 509 mld. Kč a rozpočtové plnění dosáhlo 98%. Celkové výdaje se vyšplhaly až na 524,7 mld. Kč, což znamenalo 101% plnění. Státní dluh narostl o 15,7 miliard, což byl v té době zdaleka nejvyšší deficit. Částečně to ale bylo způsobeno katastrofickými povodněmi, které přišly zcela nečekaně a významně navýšily výdaje.

Rok 1998 lze charakterizovat pokračující hospodářskou recesí, zvyšováním nezaměstnanosti a desinflací. Celkové příjmy státního rozpočtu dosáhly 537,4 mld. Kč, což bylo splnění navrhovaného rozpočtu po úpravách na 98,2%. Celkové výdaje ve výši 566,7 mld. Kč značně přesáhly očekávání a rozpočtové plnění vzrostlo na 103,6%. To znamenalo deficit 29,3 mld. Kč. Hlavním důvodem takto špatného výsledku hospodaření byl především pokles domácí agregátní poptávky, rostoucí nezaměstnanost a také neukončený proces privatizace.

Graf 2: Rozdíl schválených výdajů po změnách a skutečných výdajů

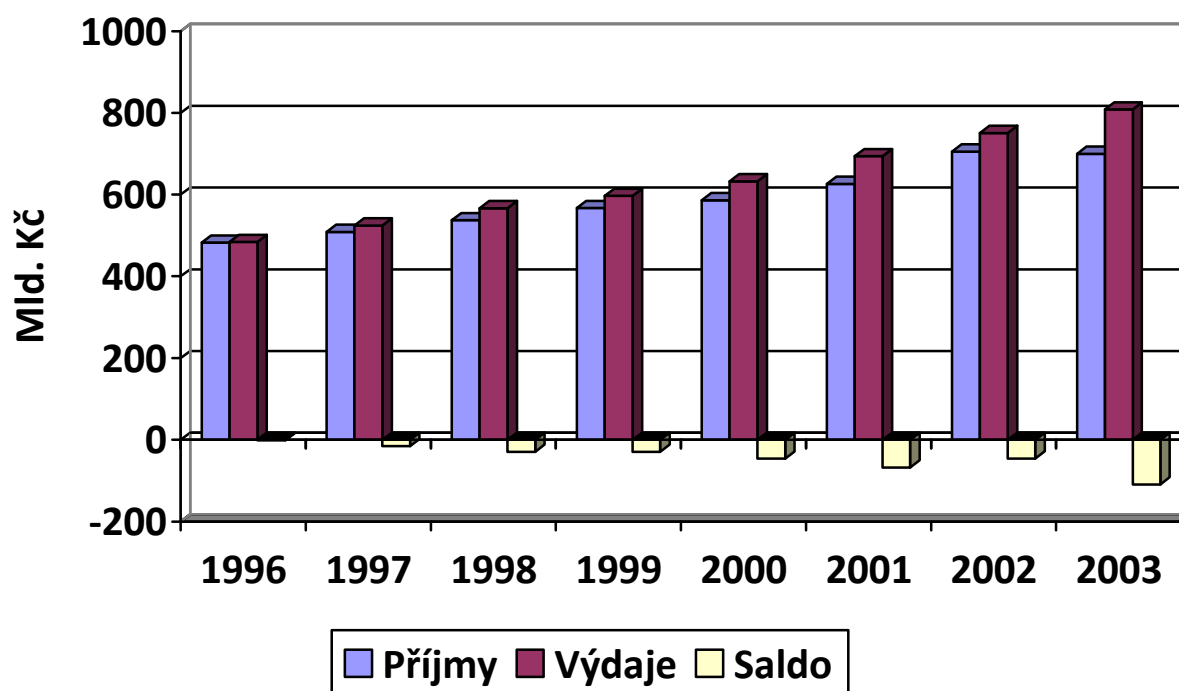

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR v letech 1996 – 2003

V roce 1999, podobně jako v roce předešlém, dále pokračovala hospodářská recese a prohlubovaly se také problémy v sociální oblasti a na trhu práce. Vstupem do NATO se vláda musela více soustředit na závazky v zahraničí. Kvůli těmto okolnostem podala návrh rozpočtu s deficitem, kdy rozpočtované výdaje měly převýšit příjmy o 31 mld. Kč. Návrh rozpočtu byl schválen až na konci února a proto se první dva měsíce hospodařilo podle rozpočtového provizoria. Celkové příjmy se nakonec vyšplhaly na 567,3 miliardy Kč, což znamenalo 97,5% plnění. Výdaje činily 596,9 mld. Kč a splnit se je podařilo na 97,4%. Deficit 29,6 mld. Kč se tedy jen nepatrně odchýlil od schváleného salda 31 mld. Kč.

Od roku 2000 se česká ekonomika opět začíná vzpamatovávat a růst. Začala se stabilizovat situace na trhu práce, desinflace přešla v mírnou inflaci a také se mírně snížila nezaměstnanost. Podobně jako v roce 1999 se nedařilo schválit návrh státního rozpočtu a až do dubna se hospodařilo podle rozpočtového provizoria. Celkové příjmy byly 586,2 mld. Kč, což bylo pouze 97,5% plnění. Celkové výdaje vyrostly na 632,3 mld. Kč a téměř se rovnaly těm rozpočtovaným – plnění bylo 99,3 %. Saldo 46,1 mld. Kč bylo tedy způsobeno především výpadkem příjmů.

Graf 3: Vývoj skutečných příjmů, výdajů a salda v letech 1996 - 2003

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR v letech 1996 – 2003

Rokem 2001 pokračoval růst ekonomiky a stabilizace zaměstnanosti při mírné inflaci. Sestavování rozpočtu značně ovlivnily nové zákony přijaté v roce 2000. Především se jednalo o zákon 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, který jsem již zmiňoval v teoretické části. Tyto změny omezily vypovídací schopnost meziročního srovnání výsledků let 2000 a 2001.

Ve skutečnosti dosáhly celkové příjmy výše 626,2 mld. Kč, což bylo o 9,8 mld. Kč méně než rozpočtovaná výše. Celkové výdaje byly čerpány ve výši 693,9 mld. Kč, takže na rozdíl od rozpočtovaných byly nižší o 26 mld. Kč. Na těchto úsporách se podílely především nižší dotace podnikatelským a neziskovým organizacím.

Rok 2002 znamenal z ekonomického hlediska zpomalení intenzity růstu. Bylo to způsobeno především stagnující vnější poptávkou a také povodněmi, jež v letních měsících zasáhly Čechy. Konečný celkový příjem rozpočtu nakonec dosáhl 705 mld. Kč, což bylo o 10,2 mld. Kč více, než bylo plánováno. Celkové výdaje byly čerpány ve výši 750,7 mld. Kč, a přestože byly o 0,7 nižší než rozpočtované, znamenalo to schodek 45,7 mld. Kč.

V roce 2003 byl ekonomický růst o něco vyšší než v roce předchozím, přesněji 2,9%, dále klesala inflace a mírně vzrostla nezaměstnanost na 10,3 %. Česká republika se připravovala na vstup do EU a vláda tedy počítala so dodatečnými náklady – schodek státního rozpočtu byl stanoven na 111,3 mld. Kč a v průběhu roku byl ještě navýšen na závratných 132 mld. Kč, tedy téměř třikrát vyšší než v roce předchozím. Skutečně dosažené příjmy byly 699,7 mld. Kč, čili o 2% vyšší než příjmy plánované. Výdaje byly nakonec čerpány vy výši 808,7 mld. Kč, což znamenalo skutečný schodek 109,1 mld. Kč, o 22,9 mld. Kč než předpokládaný.

4.3 Vývoj příjmů a výdajů v letech 2004 - 2008

Toto období představuje pro Českou republiku snahu o dodržování Maastrichtských kritérií po tom, co v květnu 2004 vstoupila do Evropské unie. Tlak byl zejména na kritérium snížení vládního deficitu na přijatelnou úroveň v poměru k HDP. Tento deficit neměl být vyšší než 3% HDP. Jak je vidět z tabulky níže, deficit se v průběhu let celkem dařilo snižovat, jediným rokem ve kterém se nepodařilo kritérium splnit, byl rok 2005, kdy deficit dosáhl na 3,6% HDP. Obecně řečeno měl vstup do Evropské unie pozitivní dopady, ekonomický růst se oproti předešlému roku zrychlil na 4%.

V souvislosti s tím se provedly změny zákonů, především šlo o změnu zákona o dani z přidané hodnoty a také zákon o spotřebních daních, kvůli kterému došlo k navýšení sazeb u některých komodit (tabákové výrobky, líh, minerální oleje) a zákon o daních z příjmu doznal také změn. Zásadní změna nastala také u cla, které po vstupu nově nárokem EU a členské zemi připadá pouze 25% z poplatku k pokrytí nákladů na jeho výběr. Tato reforma veřejných financí značně ovlivnila příjmovou stránku státního rozpočtu.

Mimo nezbytnou reformu veřejných financí se vláda snažila o plnohodnotné začlenění České republiky do Evropské unie, což se v rozpočtu projevilo hlavně zahrnutím finančních vztahů k rozpočtům Evropské unie jak na straně příjmů v podobě očekávaných příjmů z EU tak na straně výdajů v podobě očekávaných odvodů do rozpočtu EU.

Tabulka 4: Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2004 - 2008, vlastní úprava

Příjmy SR v mld. Kč		2004	2005	2006	2007	2008
Rozpočet	schválený	754,1	824,8	889,4	949,5	1036,5
	po změnách	754,1	804,9	889,4	966	1044,1
Skutečnost	skutečnost	769,2	866,5	923,1	1025,9	1063,9
	Plnění rozpočtu po změnách v %	102	107,6	103,8	106,2	101,9
Výdaje SR v mld. Kč		2004	2005	2006	2007	2008
Rozpočet	schválený	869,1	908,4	973,1	1040,8	1107,3
	po změnách	869,8	888,5	973,1	1057,9	1115,5
Skutečnost	skutečnost	862,9	922,8	1020,6	1092,3	1083,9
	Plnění rozpočtu po změnách v %	99,2	103,9	104,9	103,3	97,2
	Saldo	-93,7	-56,3	-97,5	-66,4	-20

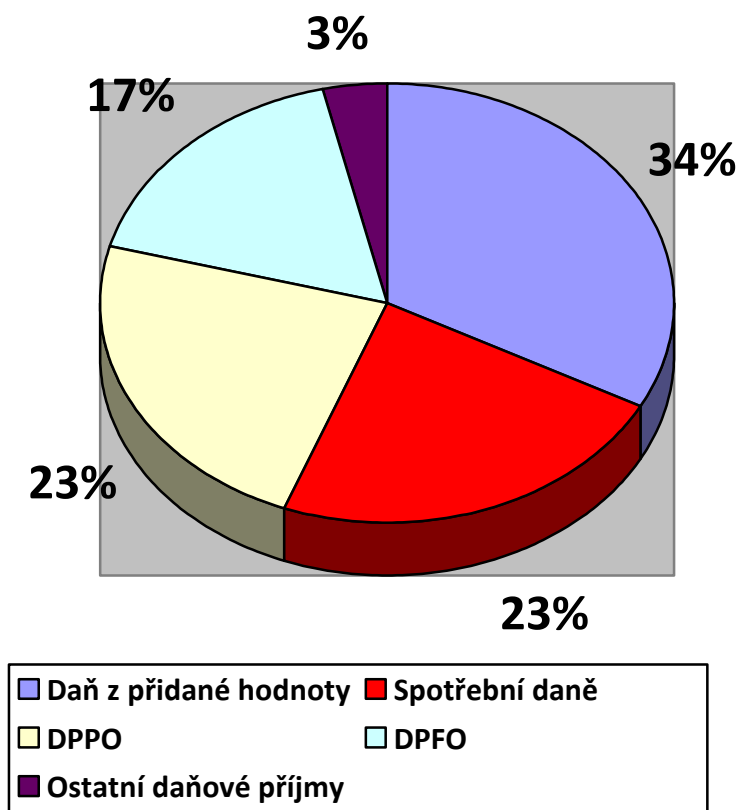
Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR v letech 2004 – 2008, vlastní výpočty

V roce 2004 byly skutečné celkové příjmy ve výši 769,2 mld. Kč, převýšily tak plánované o 2%. Celkové výdaje byly ve skutečnosti čerpány ve výši 862,9 mld. Kč. Schodek tak byl nižší než plánovaný o 22 mld. Kč. Způsobeno to bylo především nevyčerpáním výdajů o 6,9 mld. Kč.

Rok 2005 byl z ekonomického hlediska velmi úspěšným rokem. Vstup do EU se nadále pozitivně projevovat v produkční a exportní schopnosti České republiky. Reálné

HDP vzrostlo o 6 %. Příjmy byly stanoveny na 824,8 mld. Kč, výdaje na 908,4 mld. Kč a schodek na 83,6 mld. Kč. Celkové příjmy se nakonec vyšplhaly na 866,5 mld. Kč a byly plněny na 107,6 %. Celková výdaje byly ve skutečnosti čerpány ve výši 922,8 mld. Kč. Byly tedy o 3,9% vyšší než plánované. Hospodaření nakonec skončilo saldem 56,3 mld. Kč, téměř o třetinu nižším, než se kterým se původně počítalo.

Graf 4: Podíl jednotlivých daní na daňových příjmech státního rozpočtu v roce 2008

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR v roce 2008

Rokem 2006 pokračovala česká ekonomika v ekonomickém růstu ve stejném tempu jako v roce předešlém. Reálný HDP se zvýšil o 6,1%, což bylo ve srovnání zemí EU-25 velmi dobrý výsledek, česká ekonomika měla velkou dynamiku růstu. Příjmy byly stanoveny na 884,4 mld. Kč, výdaje na 958,8 mld. Kč a saldo na 74,4 mld. Kč. Celkově nakonec dosáhly skutečné příjmy částky 923,1 mld. Kč, celkové výdaje 1020,6 mld. Kč, což znamenalo schodek 97,6 mld. Kč, tedy o 13,9 mld. Kč více než se počítalo po všech úpravách. V porovnání s rokem 2005 došlo k výraznému nárůstu jak absolutnímu tak procentuálnímu.

V roce 2007 česká ekonomika dále pokračovala v růstu, reálné HDP se tentokrát zvýšilo již o 6,5 %. Již od roku 2005 se projevovala tzv. přehřátost ekonomiky, jelikož se pohybovala nad úrovní potenciálního produktu, což se projevovalo v neustálém poklesu nezaměstnanosti a nízkou mírou inflace. Cílem rozpočtové politiky bylo především snížení deficitu veřejných rozpočtů. Příjmy byly stanoveny na 949,5 mld. Kč, výdaje na 1040,8 mld. Kč a saldo na 91,3 mld. Kč, které bylo v průběhu roku ještě upraveno na výsledných 91,9 mld. Kč. Celkové příjmy nakonec činily 1025,9 mld. Kč, což znamenalo 106,2 % plnění. Celkové výdaje dosáhly částky 1092,3 mld. Kč a splněny byly na 103,3 %. Skutečný schodek tedy byl v porovnání s předpokládaným jen 66,4 mld. Kč. Oproti předešlému roku to bylo o nezanedbatelných 29,3 mld. Kč méně.

V roce 2008 se po třech letech ekonomického růstu výkon české ekonomiky zpomalil. HDP se v reálném vyjádření zvýšil už jen o 3,2 %, ale stále se jednalo o poměrně vysoké tempo růstu. Za zhoršení výsledku může hlavně poslední čtvrtletí v roce, kdy tempo růstu dosahovalo už jen 2,3%. To bylo způsobeno především světovou finanční krizí, která zapříčinila, že většina ekonomik vyspělých zemí se dostala v druhé polovině roku do recese. Příjmy státního rozpočtu byly stanoveny na 1036,5 mld. Kč, výdaje na 1107,3 mld. Kč a schodek na 70,8 mld., který byl ještě později po úpravách navýšen na 71,4 mld. Kč. Celkové příjmy nakonec ve skutečnosti dosáhly 1063,9 mld. Kč, což znamenalo plnění o 1,9% vyšší než rozpočtované. Celkové výdaje se vyšplhaly na 1083,9 mld. Kč a oproti navrhovanému rozpočtu nebyly vyčerpány o 31,6 mld. Kč. Schodek státního rozpočtu byl pouhých 20 mld. Kč, což bylo nejméně od roku 1997.

4.4 Vývoj příjmů a výdajů v letech 2009 – 2012

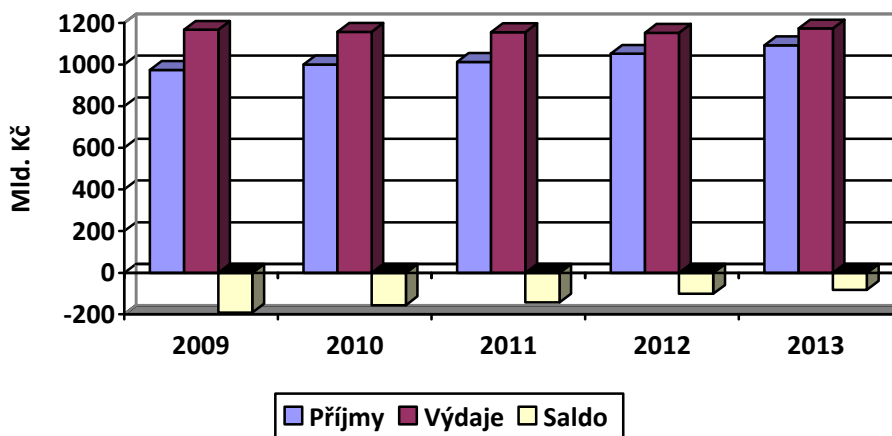
Tabulka 5: Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 2009 - 2012, vlastní úprava

Příjmy SR v mld. Kč		2009	2010	2011	2012
Rozpočet	schválený	1114	1022,2	1055,7	1084,7
	po změnách	1131,8	1055,8	1074,8	1094
Skutečnost	skutečnost	974,6	1000,4	1012,8	1051,4
	Plnění rozpočtu po změnách v %	86,1	94,8	94,2	96,1
Výdaje SR v mld. Kč		2009	2010	2011	2012
Rozpočet	schválený	1166,2	1184,9	1190,7	1189,7
	po změnách	1184,6	1218,1	1210	1199,4
Skutečnost	skutečnost	1167	1156,8	1155,5	1152,4
	Plnění rozpočtu po změnách v %	98,5	94,9	95,5	98,9
Saldo		-192,4	-156,4	-142,7	-101

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR v letech 2009 – 2012, vlastní výpočty

Toto období českých dějin se z ekonomického hlediska řadí mezi nejméně úspěšné. Krize na světových finančních trzích se plně projevuje i na tuzemském trhu a české hospodářství se velmi rychle začíná propadat do recese. Vlády generují rekordní deficity a státní dluh narůstá v závratném tempu.

Graf 5: Vývoj skutečných příjmů, výdajů a salda v letech 1996 - 2003

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR v letech 2009 – 2013

Rok 2009 byl ve znamení propadu české ekonomiky po několika letech růstu. HDP v reálném vyjádření kleslo o 4,2%. Důvodem nižší hospodářské dynamiky byl nástup dopadů recese hlavních obchodních partnerů na českou ekonomiku, která byla vyvolána propadem finančních trhů v USA. Příjmy státního rozpočtu byly stanoveny na 1114 mld. Kč, výdaje na 1166,2 mld. Kč a schodek na 52,2 mld. Kč, který byl ještě později upraveno změnami v příjmech a výdajích na částku 52,8 mld. Kč. Skutečné celkově dosažené příjmy činily pouhých 974,6 mld. Kč, takže byly nižší o téměř 14% oproti predikovaným. Celkové výdaje dosáhly částky 1167 mld. Kč, což znamenalo schodek 192,4 mld. Kč. Do současnosti se tak jedná o rekordní výši, která naštěstí nebyla zatím překonána.

V roce 2010 výkonnost české ekonomiky meziročně vzrostla, což přispělo k pozvolnému uzavírání produkční mezery, která vznikla na konci roku 2008. HDP meziročně vzrostl o 2,3 %, k čemuž přispělo zejména zlepšení ekonomické situace na světových trzích. Příjmy státního rozpočtu byly stanoveny na 1022,2 mld. Kč, výdaje na 1190,7 mld. Kč a schodek na 162,7 mld. Kč. V průběhu roku opět docházelo k úpravám v příjmech a výdajích a tak se predikovaný schodek ještě upravil na částku 162,3 mld. Kč. Ve skutečnosti byly celkové příjmy ve výši 1000,4 mld. Kč a nebyly tak naplněny o 5,2 %. Celkové výdaje byly čerpány ve výši 1156,8 mld. Kč, z původně navrhovaných se tedy nevyčerpalo 61,3 mld. Kč. To vedlo ke schodku 156,4 mld. Kč.

V roce 2011 česká ekonomika nadále mírně rostla, ale stále se nacházela v záporné produkční mezeře, která se negativně projevila především na trhu práce a v oblasti spotřebitelských cen. Dle sestaveného rozpočtu byly po všech změnách příjmy stanoveny na částku 1074,8 mld. Kč, výdaje na částku 1210 mld. Kč. Předpokládaný schodek byl ve výši 135,2 mld. Kč. Celkové příjmy nakonec dosáhly 1012,8 mld. Kč, což znamenalo plnění na 94,2%. Celkové výdaje byly čerpány ve výši 1155,5 mld. Kč a výsledný schodek byl 142,7 mld. Kč, tedy o 7,5 mld. Kč vyšší než predikovaný.

Na počátku roku 2012 po postupném zpomalování tempa růstu začala česká ekonomika opět sklouzávat do recese. Hrubý domácí produkt meziročně klesl o 1,3 %. Rozpočtovaná výše příjmů po změnách činila 1091,7 mld. Kč, výše výdajů po změnách byla 1199,4 mld. Kč a predikovaný schodek byl stanoven na částku 107,7 mld. Kč. Skutečné celkové příjmy činily 1051,4 mld. Kč a byly splněny na 96,1%. Celkové výdaje byly čerpány ve výši 1152,4 mld. Kč, což vygenerovalo schodek 101 mld. Kč, který byl o 6,2% nižší než předpokládaný.

4.5 Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2013

Tabulka 6: Hlavní ukazatele hospodaření státního rozpočtu v roce 2013, vlastní úprava

V mld. Kč	2012	2013			
	Skutečnost	Schválený	Po změnách	Skutečnost	Plnění
Celkové příjmy	1051,39	1076,37	1 090,69	1 091,86	100,1
<i>Daňové příjmy</i>	<i>540,78</i>	<i>554,23</i>	<i>554,23</i>	<i>550,22</i>	<i>99,3</i>
- DPH	199,71	212	212	219,96	103,8
- Spotřební daně	139,61	142,2	142,2	136,45	96
- DPPO	89,19	84,3	84,3	81,48	96,7
- DPFO	92,59	98,1	98,1	94,49	96,3
- ostatní daňové příjmy	19,68	17,63	17,63	17,82	101,1
<i>Pojistné na SZ</i>	<i>371,5</i>	<i>377,77</i>	<i>377,77</i>	<i>372,19</i>	<i>98,5</i>
<i>Nedaňové a ostatní příjmy</i>	<i>139,11</i>	<i>144,37</i>	<i>158,69</i>	<i>169,46</i>	<i>106,8</i>
Celkové výdaje	1152,39	1 176,37	1 190,69	1 173,13	98,5
<i>Běžné výdaje</i>	<i>1038,76</i>	<i>1 079,39</i>	<i>1 074,75</i>	<i>1 070,81</i>	<i>99,6</i>
- sociální dávky	481,12	498,68	491,67	489,68	99,6
<i>Kapitálové výdaje</i>	<i>113,62</i>	<i>96,97</i>	<i>115,94</i>	<i>102,32</i>	<i>88,2</i>
Saldo	-101	-100	-100	-81,26	81,3

Jak je z tabulky 6 patrné, v roce 2013 byla rozpočtovaná výše celkových příjmů 1076,37 mld. Kč, celkových výdajů 1176,37 mld. Kč a schodek byl stanoven na 100 mld. Kč.

Celkové příjmy nakonec ve skutečnosti dosáhly částky 1091,86 mld. Kč, celkové výdaje 1173,13 mld. Kč a výsledný schodek činil 81,26 mld. Kč. Příjmy byly splněny na 100,1 % a dosáhly meziročního růstu o 3,8% tj. 40,5 mld. Kč.

Příjmy z daní a poplatků dosáhly 550,2 mld. Kč při plnění rozpočtu na 99,3% a meziročnímu růstu o 9,4 mld. Kč. Na růstu se nejvíce podílelo inkaso DPH, zejména vlivem zvýšení o jeden procentní bod na 15% a 21%. Rozpočet byl u této daně překročen o

8 mld. Kč. Rozpočet DPPO zůstal při meziročním poklesu za očekáváním o 2,8 mld. Kč. Rozpočet spotřebních daní také zůstal za očekáváním o 5,8 mld. Kč při meziročním poklesu o 3,2 mld. Kč. Inkaso DPFO nebylo naplněno o 3,6 mld. Kč i přesto, že meziročně vzrostlo o 1,9 mld. Kč.

Příjmy z pojistného a sociálního zabezpečení ve výši 372,2 mld. Kč nebyly splněny o 1,5% tj. 5,6 mld. Kč, ale došlo k meziročnímu nárůstu o 0,7 mld. Kč. Příčinou byl zejména pomalejší růst mezd, než byl predikován.

Nedaňové příjmy se staly hlavní příčinou naplnění rozpočtu celkových příjmů a relativně vysokého meziročního růstu. Svůj rozpočet překročily o 6,8% tj. 10,8 mld. Kč zejména kvůli růstu příjmů z EU.

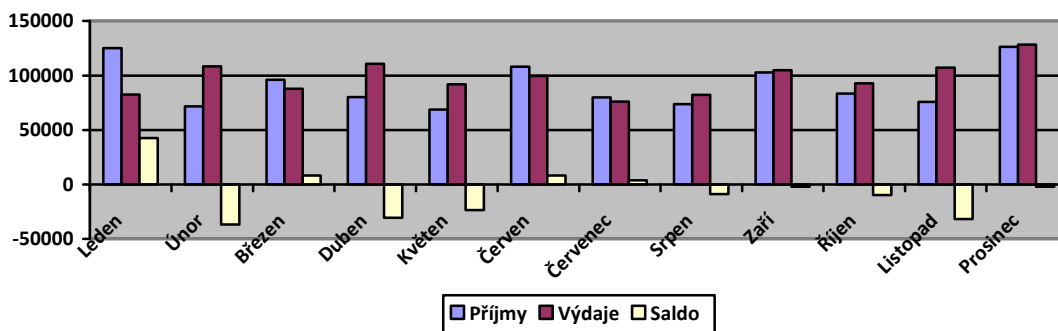
Celkové výdaje byly čerpány ve výši 1173,1 mld. Kč a byly naplněny z 98,5% při meziročním růstu o 1,8% tj. 20,7 mld. Kč.

Běžné výdaje dosáhly výše 1070,8 mld. Kč a byly splněny na 99,6%. Dosáhly meziročního růstu o 3,1% tj. 32 mld. Kč. Z těchto výdajů tvořily největší část sociální dávky ve výši 489,7 mld. Kč.

Kapitálové výdaje ve výši 102,3 mld. Kč vykázaly meziroční pokles o 10% tj. 11,3 mld. Kč. Na tomto poklesu se podílelo zejména snížení transferů Státnímu fondu dopravní infrastruktury o 11,2 mld. Kč.

Mandatorní výdaje dosáhly částky 669,3 mld. Kč. Jejich podíl na celkových výdajích se zvýšil z 56,7% v roce 2012 na 57,1% v roce 2013. Meziročně tedy vzrostly o 15,8 mld. Kč. Příčinou tohoto růstu jsou především větší výdaje na sociální transfery a také transfery a příspěvky do rozpočtu EU.

Graf 6: Měsíční vývoj příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu v roce 2013 (v mil. Kč)

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR za rok 2013

4.6 Lafferova křivka v praxi

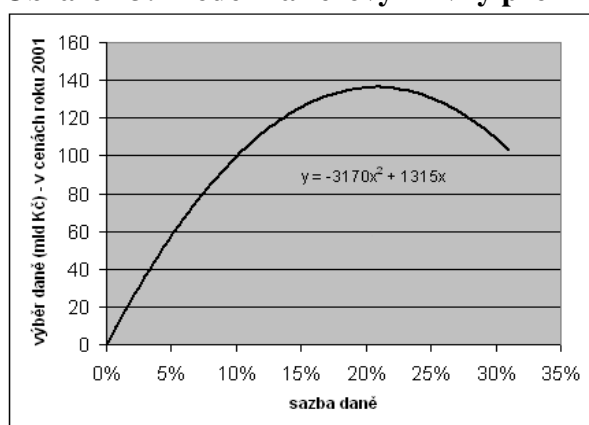
Logika, kterou se zabývá Lafferova křivka, byla argumentem pro snížení daňových sazeb např. v USA za prezidenta Ronalda Reagana, jehož poradci se domnívali, že se daňová sazba již pohybuje v prohibitivní zóně a je třeba ji snížit. Projevil se ale nesoulad mezi teoretickou a praktickou Lafferovou křivkou, což vedlo k jiným než očekávaným výsledkům daňové reformy. V reálu se totiž odhaduje, že se Lafferův bod nachází někde mezi 80-90% míry zdanění a z toho důvodu nepředstavuje hospodářsky optimální bod. Cílem hospodářské politiky by totiž neměla být maximalizace daňových příjmů, nýbrž maximalizace agregátní poptávky.¹⁹

4.6.1 Lafferova křivka v ČR

Objem daní v České republice roste i přes to, že od roku 1993 dochází k postupnému snižování daňové sazby z tehdejších 45% na současných 19%. To platí i v případě pokud objem daňových výnosů upravíme o inflaci a růst HDP.

Petr Mach, europoslanec a předseda strany svobodných občanů také ve svých studiích uvádí, že každé snížení daně z příjmu právnických osob až na hranici 20,75% pomůže jak poplatníkům daně, tak i státnímu rozpočtu.²⁰ Model Lafferovy křivky, který z dostupných dat vychází lze ovšem považovat za nepřesný, jelikož je dělaný ve velmi krátkém časovém období, jeho predikční schopnost je tudíž značně omezena.

Obrázek 3: Model Lafferovy křivky pro DPPO v České republice v roce 2005

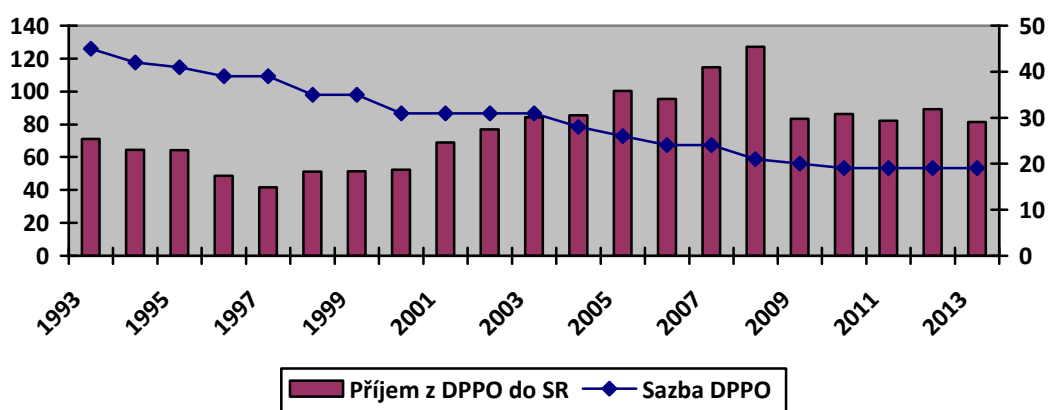
Zdroj: Petr Mach: Rovná daň firem a Lafferova křivka

¹⁹ Lafferova křivka. Středoevropské centrum pro finance a management, str. 1

²⁰ Lafferova křivka. Středoevropské centrum pro finance a management, str. 1

Jak lze spatřit na grafu 7, objem vybraných peněz na DPPO v průběhu let narůstal, přestože daňová sazba se snižovala. Nebylo tomu tak pouze v období let 1993 – 1997, což lze přičíst probíhající ekonomické transformaci a mezi roky 2008 a 2009, kdy došlo k světové finanční krizi a v návaznosti na to došlo k poklesu ekonomického výkonu i v ČR. Také mezi roky 2005 a 2006 došlo k mírnému poklesu vybraných peněz, ale tento pokles je tak malý, že lze jen stěží říct, zda byl způsoben poklesem daňové sazby či jinými proměnnými.

Graf 7: Vývoj příjmů DPPO do státního rozpočtu (v mld. Kč) a sazby DPPO (v %) v letech 1993 - 2013

Zdroj: Návrh státního závěrečného účtu ČR v letech 1993 - 2013

K určení těsnosti závislosti mezi výší sazby DPPO a výší příjmů do státního rozpočtu jsem použil Pearsonův korelační koeficient, který nabyl hodnoty $-0,677$, což znamená středně silnou negativní korelaci mezi těmito veličinami. S využitím dostupným dat lze tedy říci, že existuje závislost mezi výší sazby DPPO a výší příjmů do státního rozpočtu.

Problémem Lafferovy křivky je velmi nízká predikční schopnost, jelikož je sestrojována na základě dat z minulosti a tak do ní nejsou zahrnuty všechny proměnné, které se v ekonomickém vývoji vyskytují a které lze velmi těžko do modelu zahrnout. Nejedná se tedy o nástroj seriózní daňové politiky, spíše o pedagogický model, který demonstruje závislost daňové sazby na daňových výnosech.

4.7 Předpověď budoucího hospodářského vývoje

V roce 2014 byl určen schodek státního rozpočtu na částku 112 mld. Kč, což znamená oproti roku 2013 nárůst o 12 mld. Kč. Reálná hodnota schodku je podle posledních zpráv nižší o 34,2 mld. Kč a dosáhl tak výsledných 77,8 mld. Kč. Tato nepřesnost je dána zejména tím, že návrh státního rozpočtu byl tvořen v období hospodářské recese, která byla v roce 2014 již překonána. Schodek klesl také meziročně o 3,5 mld. Kč

Na rok 2015 je podle zákona 345/2014 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2015 schodek rozpočtován na výši 100 mld. Kč a vláda předpovídá další snižování schodku státního rozpočtu pod hranici 3% HDP. V roce 2015 má být podíl schodku na HDP 2,7%, tedy o 0,2% nižší než v roce 2014 a v roce 2016 na 2,6% HDP, takže o dalších 0,1 % Tento optimistický výhled je podložen příznivým hospodářským vývojem, kdy se česká ekonomika na konci rok 2013 dostala z recese do stádia mírného růstu. Také krize eurozóny se začala umírňovat, a proto nelze předpokládat hospodářské šoky z vnějšího prostředí, na jehož vývoji je Česká republika značně závislá.

Vývoj HDP má dle předpovědí rostoucí tendenci a jeho předpokládaný růst je stanoven na 2,2% v roce 2015 a 2,6% v roce 2016. Míra nezaměstnanosti bude držet nadále stabilní hodnoty a nebude vykazovat ani růst ani pokles. Inflace se má po intervenci České národní banky začít opět zmírňovat.

Struktura daňových příjmů má zůstat víceméně stabilní, očekává se nepatrné zvýšení podílu nepřímých daní na celkovém příjmu a naopak snížení podílů daní přímých, což je dáno zejména projektem jednoho inkasního místa.

Je očekáván také další růst transferů v sociální oblasti, které mají meziroční vzrůst o 2,9% na částku 607 mld. Kč a v roce 2016 má tato částka dále růst až na 618,7 mld. Kč.

5 Zhodnocení výsledků

Státní rozpočet od roku 1993 až do současnosti prošel dynamickým vývojem daným nejprve transformací české ekonomiky do podoby moderních tržních ekonomik a také vstupem do Evropské unie v roce 2004. Tyto a mnohé jiné skutečnosti měly zásadní vliv na vývoj příjmů a výdajů státních rozpočtů v jednotlivých letech.

Od roku 1996 až do současnosti pokračuje trend deficitních rozpočtů, které stále více zadlužují českou veřejnost. V současné době je výše veřejného zadlužení 1,85 bilionu korun což je zhruba 43% hrubého domácího produktu a každou sekundou se tento dluh zvyšuje o 412 Kč. Tato čísla jsou více než alarmující. Česká republika stojí před důležitým rozhodnutím, jestli nadále pokračovat v tomto trendu, nebo se všemožně snažit, aby se dluh začal postupně splácet.

Jak je možné, že se dříve počítalo již při sestavování s vyrovnaným rozpočtem a poté byla tato zásada náhle opuštěna? A jak tento trend opět zvrátit?

Především je potřeba zajistit, aby vláda a potažmo její členové byli odpovědní za způsobený dluh. Kdyby každý politik hospodařil se státními příjmy stejně jako s těmi svými, nemuseli bychom takový problém zřejmě vůbec řešit. Problém vidím zejména na výdajové stránce. Pokud na něco nemám peníze, logicky si danou věc či službu nemohu koupit. Jediná výjimka, kdy se mi vyplatí se zadlužit je, pokud očekávám v budoucnu návratnost investice. Tak by to mělo chodit jak na rovině individuální, tak na rovině veřejných financí. Proto je také potřeba zavést ústavní změnu k zastavení zadlužování, prosadit takové zákony, které by vládě znemožnily tvorbu deficitních rozpočtů.

Dalším možným řešením by bylo snížit rozsah přerozdělování a zrušit některé neefektivní daně, u kterých jsou transakční náklady vyšší než reálně vybraná částka. Přebujelost státního aparátu totiž vede k neustálému zvyšování mandatorních výdajů a tím se zásadně zvyšují celkové výdaje. Omezením výdajové stránky by teoreticky mohlo dojít i ke snížení objemu stránky příjmové. Nižší daňové zatížení obyvatelstva by vedlo k nárůstu reálných důchodů a tím pádem k stimulaci ekonomického růstu větší poptávkou.

Velkým problémem je také neprůhledné zadávání státních zakázek, které trpí častým klientelismem a tak jsou zbytečně vyhazovány miliardy korun, které by jinak šli použít na zboží a služby, které opravdu potřebujeme. Konkrétně mohu jmenovat například kauzu

„Opencard“, která daňové poplatníky stála 1,01 mld. Kč, a přitom bylo vyhodnoceno, že podobný projekt lze realizovat za pětinu těchto nákladů. Dalším takovým příkladem bylo v roce 2002 vyhlášení tendru na nákup stíhacích letounů. Nakonec byly letouny pouze pronajaty za částku 20 miliard korun, přitom byla zakázka viditelně ušita na míru společnosti JAS, která tento tendr překvapivě vyhrála. Když pomenu fakt, že Česká republika žádné stíhací letouny nepotřebuje, jak velká částka z tohoto pronájmu šla na úplatky? Takových kauz bych mohl vyjmenovat ještě několik, a kdyby se sečetl částky, které nebylo nutné vynaložit, jsem si jist, že by díky nim bylo možné splatit podstatnou část veřejného dluhu.

6 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo charakterizovat státní rozpočet z teoretického hlediska, popsat co to je Lafferova křivka a provést základní analýzu společně s nastíněním ekonomické situace v České republice v jednotlivých letech.

Státní rozpočet hraje nejdůležitější roli v národním hospodářství. Je to základní prvek rozpočtové soustavy, který dále přerozděluje finance do nižších článků rozpočtové soustavy. Je důležitým nástrojem fiskální politiky, díky které dochází k ovlivňování agregátní poptávky a zaměstnanosti a zajišťuje tak stabilizaci periodických výkyvů v ekonomickém vývoji.

Pro státní rozpočet existuje několik různých definic. Může být chápan jako bilance státu, jako centralizovaný peněžní fond, jako finanční plán nebo jako významný nástroj rozpočtové politiky.

Při sestavování rozpočtu se vychází z rozpočtových zásad, které tvoří základ pro rozpočtová pravidla. Tato pravidla jsou již závazná, ustanovena zákonem a upravují způsob, jak se bude nakládat s prostředky státního rozpočtu, upravují daňové určení a obsahují kompetence a úkoly jednotlivých orgánů.

V analytické části jsou rozebrány příjmy a výdaje státního rozpočtu od vzniku České republiky až do současnosti a jejich postupný nárůst společně s vývojem salda státního rozpočtu. Základní problém vycházející z analýzy lze spatřit v opuštění tvorby vyrovnaného rozpočtu a postupným nárůstem dluhu veřejných financí. Mandatorní výdaje stále narůstají především kvůli snaze udržet tzv. welfare state, čili sociální stát, který se postará bezvýhradně o každého občana. To vede k přemrštěné výši sociálních dávek, které demotivují lidi k nástupu do práce a motivují k zneužívání sociálního systému.

Když Česká republika vznikala, byla výše dluhu pouze 158,8 mld. Kč., dnes je to 1,85 bil. Kč, čili více jak desetinásobek. Nejmarkantnější schodek státního rozpočtu byl v roce 2009, kdy se vyšplhal na 192,4 mld. Kč. Je jasné, že z dlouhodobého hlediska je takováto míra zadlužování neudržitelná a je potřeba najít způsob jak tento dluh postupně redukovat.

7 Seznam použitých zdrojů

1. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 3. aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xxvii, 721 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 8071796670.
2. KINŠT, Jan. *Rozpočtová skladba v roce 2004: strukturální politika EU a praktické příklady : publikace pro pracovníky orgánů státní správy, obcí, krajů a jejich organizačních složek*. 1. vyd. Praha: Pragoeduca, 2004, 218 s. ISBN 8073100169.
3. PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005, 526 s. ISBN 8073570491.
4. ŠELEŠOVSKÝ, Jan a Robert JAHODA. *Veřejné finance v ČR a EU*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 158 s. Distanční studijní opora. ISBN 8021034106.
5. TOMÁŠKOVÁ, Eva. *Veřejné finance*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 115 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 387. ISBN 8021041773.
6. KALOUDA, František, J. MECH a P. POVOLNÝ. *Metody analýz výdajů státního rozpočtu*. Praha: Alfa Publishing, 2007. ISBN 80-86851-75-4
7. SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 19. vydání. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.
8. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 9788074000065.
9. KOHOUT, Pavel, Aleš KREJDL a Jan PAVEL. *Průhledný státní rozpočet?: Kudy tečou a kam prosakují naše veřejné finance*. Praha: Transparency International, 2006. ISBN 80-903032-8-5.
10. Lafferova křivka. Středoevropské centrum pro finance a management [online]. © 2005-2012 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://finance-management.cz/080vypisPojmu.php?X=Lafferova+krivka&IdPojPass=54>
11. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 1993*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 1993 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
12. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 1994*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 1994 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
13. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 1995*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 1995 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.

14. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 1996.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 1996 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
15. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 1997.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 1997 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
16. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 1998.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 1998 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
17. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 1999.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 1999 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu. .
18. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2000.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2000 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
19. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2001.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2001 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
20. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2002.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2002 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
21. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2003.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2003 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
22. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2004.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2004 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
23. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2005.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2005 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
24. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2006.* Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2006 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.

25. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2007*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2007 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
26. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2008*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2008 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
27. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2009*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2009 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
28. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2010*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2010 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
29. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2011*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2011 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
30. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2012*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2012 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
31. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2013*. Oddíl B a C. Zpráva k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2013 –Ekonomický vývoj a výsledky hospodaření státního rozpočtu.
32. *Návrh zákona o státním rozpočtu České republiky v roce 2014*. Střednědobý výhled státního rozpočtu na léta 2015 a 2016